

Проф. др Невенка БОГОЈЕВИЋ-ГЛУШЧЕВИЋ

НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД У ОБЛАСТИ ПРАВНО-ИСТОРИЈСКИХ НАУКА НА УНИВЕРЗИТЕТУ ЦРНЕ ГОРЕ*

Потреба изучавања правне историје, која за правну струку у Европи подразумијева прије свега, научно, наставно и истраживачко бављење римским правом и античком историјом, није у хиљадугодишњој историји европских народа, упркос крупним и неочекиваним промјенама, довођена у питање. Изучавало се, почев од средњовјековних универзитета до данас, као историјска подлога правних студија и класичног образовања у свим европским земљама без обзира на карактер друштвеног система земље.¹

За историчаре права данас, на почетку XXI вијека, периода успостављања „новог свјетског поретка”, чини се посебно значајним одговор на питање да ли је ситуација у погледу изучавања ових наука у односу на претходну констатацију измијењена? Да ли је коначна победа либералног капитализма крајем XX вијека заправо значи-

* Дискусија.

¹ Римска правна традиција прелази европске границе и присутна је на другим континентима. Илустративан примјер ове констатације дају азијска Европа и Кина, у којој је прије двије године покренуто превођење на кинески језик педесеттомних латинских Дигеста (најцитираније правне књиге на свијету написане 529. године) за потребе науке и наставе на универзитетима. Податак саопштен на научном скупу „*Insieme di diritto Romano*” романиста централне и југоисточне Европе и Азије, одржаном у Новом Саду 2002. године – Реферат F. Guodang, *A teaching of Roman law in China*. Рад предат у штампу као посебна свеска Зборника радова Правног факултета у Новом Саду. Овом аутору доступан као ксерографисани материјал са тог Међународног научног скупа.

ла „крај историје”, како то тврди Френсис Фукујама.² Из тога логички слиједи и питање: да ли ова теорија, о чијој потпуној основаности и тачности још увијек се воде расправе,³ може данас бити алиби за правнике позитивисте (нормативисте) креаторе и тумаче реформе образовног процеса на Универзитету, да ове предмете у наставном процесу програмски знатно смањују? Да ли то значи да помало престаје потреба за научном и истраживачком обрадом правне историје, прво старије, а потом и новије? Одговор је, свакако, негативан.

У контексту ове негације и прилогу одбране научног, истраживачког и наставног кредибилитета историјско-правних наука, чини се врло упутним поновити констатацију која се још 1996. године саопштила у Црногорској академији наука и умјетности на научном скупу „Историјска наука и настава историје у савременим условима”. – У трагању за либералном и демократском визијом свијета запали смо у неку врсту „духовне уравниловке”, у историјско раздобље у коме сви себи дају за право да „посједују интимни поглед на друштво” и извлаче консеквенце које им највише одговарају.⁴ Није сувишно поновити ни непревазиђену дефиницију историје коју је дао чувени Фернан Бродел, а тумачио Лисијен Февр констатујући да је „историја наука која објашњава живот човјека и друштва полазећи увијек од времена, те драгоцене, тешко уочљиве координате, којом једино умију да се зналачки служе историчари и без које ни некадашња ни данашња друштва и појединци, не би могли доћи до истине”.⁵

² Френсис Фукујама, *The end of History and Last Man*, Penguin press, 1992, pag. 418.

³ Детаљније: Доменак Жан-Мари, *EUROPE: Le defi culturel*, Paris, La Decouverte, 1990, pag. 155; Павле Миленковић, Дубравка Калић-Недељковић, Фернан Бродел и дуго трајање, Зборник Филозофског Факултета у Новом Саду, 1991; В. Гвозден, Рим и противречности цивилизације, Златна греда 17, Нови Сад 2003, год. III, стр. 45-47.

⁴ Историјска наука и настава историје у савременим условима, уводна ријеч академика Миомира Дашића, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица 1996, књ. 30, Одјељење друштвених наука, посебна издања, књ. 14, стр. 24.

⁵ Детаљније: Immanuel Wallerstein, „Braudel on Capitalism, or Everything Upside Down”, *Journal of Modern History*, LXIII, 2, June 1991, 354-361; Immanuel Wallerstein, 1989, Браудел – човјек околности, Наше теме, 405, 1041.

ДОСАДАШЊИ РЕЗУЛТАТИ У ПРАВНО-ИСТОРИЈСКИМ НАУКАМА НА УНИВЕРЗИТЕТУ ЦРНЕ ГОРЕ

О досадашњим резултатима историјско-правних наука у Црној Гори нема потпуних и прецизних података. О том сегменту научног стваралаштва у Црној Гори нема систематског праћења и евидентирања, што је обзиром на информатичке могућности крупан недостатак и фактички пропуст који треба брзо елиминисати.⁶

Изучавањем расположивих извора извршеним за потребе овог рада,⁷ може се истаћи да су постигнути резултати у правно-историјским наукама на Универзитету Црне Горе у посљедњих тридесет година видни при чему се, нужно је наласити, јасно издвајају двије различите етапе у развоју.

Црногорска библиографија научних и стручних радова,⁸ часописи који излазе у Црној Гори и Србији и земљама у окружењу, а специјализовани су за ову област (Архивски записи, Историјски записи, Архив за правне и друштвене науке, Историјски часопис, Историјски гласник, Гласник ЦАНУ) који су за потребе овог рада коришћени показују да су мјерено квантитативно научни радници из овог фаха били плодни писци и истраживачи. Написано је преко 300 чланака, расправа, стручних реферата са преко двадесет окупних столова, педесет студија, посебно магистарских и докторских

⁶ У реферату по позиву са насловом, „Научноистраживачки рад на Универзитету Црне Горе”, који је за овај научни скуп писала академик др Милица Костић, овај сегмент научноистраживачког рада посматран је и анализиран са другачијег становишта, што је, с обзиром на карактер рада, сасвим схватљиво. Овај рад има за циљ само да укаже и апострофира чињеницу да је истраживачки рад у овим наукама у односу на друге у процесима реформе у друштву и на Универзитету скоро у потпуности стагнирао и да се врло тешко може уклопити у општу оцјену да је у протеклом периоду истраживање у овој области имало запаженију узлазну путању. У односу на све друге области истраживања, можда је ова, баш у потпуности заказала првенствено из субјективних разлога, почев од принципијелних полазишта везаних за мјесто и улогу ове науке до конкретних везаних за програмску реafirмацију наставних садржаја.

⁷ Истраживачки опус научних радника Универзитета Црне Горе у овој области пратила сам преко објављених књига, радова објављених у историјским и правним часописима у земљи и иностранству, те учешћа на домаћим и међународним научним скуповима.

⁸ Црногорска библиографија, књ. III, бр. 14, 979-1981, Цетиње 2002.

дисертација. Обрађени су бројни проблеми из области историје уопште, а нарочито историје права.⁹

Млади црногорски универзитет започео је прије тридесет година са солидним кадровским потенцијалом историчара права¹⁰ чији су резултати, почев од могућности научне обраде појединих питања па до њихове елаборације, корисно послужили млађим истраживачима да наставе рад и израде озбиљне научне синтезе од дугорочног значаја, незаобилазне у изучавању историје ових простора.

Наставу на предметима ове групе на Правном факултету у Подгорици, основаном 1972. године, држали су најпознатији историчари права у Црној Гори и ондашњој Југославији: академик проф. др Бранко Павићевић, проф. др Томица Никчевић, проф. др Петар Стојановић, проф. др Бранислав Недељковић, проф. др Љубица Кандић, проф. др Драгомир Стојчевић, проф. др Јелена Даниловић, проф. др Обрад Станојевић. То што су преточили у наставне постулате и научни рад својим студентима, касније колегама на факултету, од којих је један и потписник ових редова, је непроцјењиво благо које се не може ријечима на прави начин исказати. Једно је посве сигурно: смисао знања који се мијењао са начином људског организовања кроз историју је од ових научника схваћен на начин адекватан времену у коме су стварали. Теоријско знање је било само уте-

⁹ До сада је у више наврата писано о достигнућима у овој области након оснивања Универзитета Црне Горе и Црногорске академије наука и умјетности, као и проблемима који прате наставни и научноистраживачки рад у овој области. Најпотпунију критичку анализу научноистраживачког рада до осамдесетих година прошлог вијека дао је један од најпознатијих црногорских професора и истраживача права Црне Горе, Петар Стојановић, у раду „Правна историја на страницама Записа” објављеног поводом прославе шездесете годишњице овог за историју Црне Горе, с правом се може рећи, престижног часописа (Историјски записи, година XXXI, књ. II, и год. XXXV, 1978, бр. 1-2, стр. 25-78.). О стању у правноисторијској науци писао је и академик проф. др Мијат Шуковић у раду „Улога, достигнућа и правци даљег развоја правних наука у СР Црној Гори” са научног скупа у организацији Црногорске академије наука и умјетности на тему „Стање, улога и развој науке у Црној Гори” одржаном 1986. године, Одјељење друштвених наука, књ. 14, стр. 225-239.

¹⁰ Детаљније о том питању у књигама које се баве историјатом појединих чланица Универзитета Црне Горе рађеним приликом прославе јубилеја њиховог постојања: *Споменица 25 година постојања Правног факултета*, Подгорица 1997. *30 година Правног факултета у Подгорици*, Подгорица 2002.

мељитељ и подстицај за развој оперативног и експерименталног знања у којему техне знање (вјештина) постаје идеал знања.¹¹

Тадашњи резултати у области историје права настали углавном као резултат истраживачких напора појединаца по обиму и квалитету су били такви да су представљали солидан темељ за праве и квалитетне синтезе историјско-правног развоја Црне Горе. Упркос недостацима (недостатак систематичности, продубљености, историјске и критичке анализе, испарцелисаности у изучавању, недостатку мултидисциплинарности и непостојање повезаности у истраживању, дјелимичног волунтаризма, произвољности и дневно-политичке употребљивости обраде одабраних тема, великих празнина у истраживањима) резултати историјских наука осамдесетих година били су изузетни и представљали су драгоцјен капитал млађој генерацији истраживача у државним архивима, Историјском институту и на Универзитету. Радови Томице Никчевића, Петра Стојановића, Бранка Павићевића, Милисав Чизмовића, Јована Бојовића, Владимира Јовићевића и Муша Шћепановића су представљали и подлогу и покретаче нових истраживања правне историје у њеном најширем значењу.¹²

¹¹ О схватању знања, посебно у антици, види врло инспиративан текст В. Косовић, Аристотелово поимање знања, *Луча* XV/1-2, Никшић, 1998, стр. 54-58.

¹² Библиографију књига и радова ових аутора није могуће наводити јер превазилази оквире и потребе овог рада. Потреба такве врсте у ширем контексту посматрано, нарочито за неке ауторе, постоји. У том смислу треба нарочито истаћи напоре које у том погледу чини Издавачка кућа ЦИД и њен директор академик проф. др Драган Вукчевић и Правни факултет у Подгорици који је покренуо едицију књига *Баштине*, у којој се на достојан начин обиљежава научни опус бивших професора овог факултета. Већ су изашле три књиге у којима је приређено научно стваралаштво професора римског права и правне историје са Правног факултета у Београду, Јелене Даниловић, која је била ангажована на Правном факултету у Подгорици скоро петнаест година, професора уставног права Мијата Шуковића и професора кривичног права Николе Срзентића. У припреми су књиге са опусом радова професора римског права Бранислава Недјељковића и правног историчара Петра Стојановића. Неке библиографије професора овог факултета рађене су поводом њиховог избора или предлагања за академике или престижне награде, те су заинтересованом читаоцу доступна у публикацијама и другој документацији тих институција (нпр. проф. др Милисав Чизмовић, кандидатура за награду „Валтазар Богишић” на Правном факултету у Подгорици 2002. године и за академика ЦАНУ 1998. године).

Оваква тенденција у развоју почета осамдесетих година у посљедњих десетак година јењава, почев од броја радова, ширине захвата историјско-правних питања па до дубине анализа и сврсисходности озбиљних истраживања. Предмети истраживања су уситњени, врло су ријетка систематска научна истраживања, не прате се мериторна научна сазнања, присутан је у не малом броју случајева неадекватан приступ у истраживању без систематизованих и научно утемељених оцјена резултата истраживања. Недостаци садржинског и методолошког карактера уз просјечност у резултатима прате знатно смањену продукцију у области теоријских и апликативних историјско-правних истраживања. Изузетак у том погледу чине истраживања која су обављали поједини аутори, а нарочито они чија основна вокација није правноисторијска. Резултати њихових истраживања су, без обзира на то, такви да се могу сматрати незаобилазним у истраживањима одређених питања из правне прошлости, нарочито правне прошлости Црне Горе.¹³

Може се стога и без детаљне анализе све објављене историјско-правне литературе, уз наведене ријетке изузетке, прихватити у оно вријеме (1994. године) смјело изречена констатација на научном скупу „Историјска наука и настава историје у савременим условима” у ЦАНУ да је општа криза која влада оставила свугдје дубоког

¹³ Од новијих истраживања правне прошлости истиче се нарочито својим радовима др Биљана Ђуричин, професор Грађанског процесног права на Правном факултету у Подгорици. У плодном стваралачком раду овог аутора нашла се и правна историја Црне Горе, са опусом који је завидан и референтан за професора историје права. *Улога краља Николе у законодавној дјелатности*, ЦАНУ, Зборник „Краљ Никола, личност, дјело и вријеме”, Одјељење друштвених наука, књ. 21, 1998; *О неким процесним одредбама Законика општег, црногорског и брдског*, ЦАНУ, Зборник радова 200 година Законика општег, земаљског и брдског, Одјељење друштвених наука, књ. 23, 2000; *Допринос династије Петровић стварању модерног црногорског судства*, ЦАНУ и Универзитет, Зборник радова „Династија Петровић Његош”, Том I, 2002; *Неки погледи на ванбрачне односе у праву Црне Горе*, Копачичка школа, Правни живот, Том I, 1999; *Утврђивање истине у црногорском закону о поступку судском у грађанским парницама из 1905. године*, Архив за правне и друштвене науке, бр. 2/1992; *Algemainer iberlick per Juristischen reformen in Montenegro bis zum Wende der XIX Jahr hundert*, Ius commune – Sonderhefte, Max Planck institute fur Europische Recht Geschichte, November 2002.

трага и да није поштедјела ни „крхко умијеће писања и изучавања историје”.¹⁴

РАЗЛОЗИ СТАГНАЦИЈЕ У НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОМ РАДУ

Главни узрок оваквом стању треба тражити прије свега у тотално погрешној кадровској политици вођеној у овој области рада и истраживања на Универзитету. Подаци су алармантни. На појединим образовним јединицама Универзитета Црне Горе из ове бранше није примљен научни подмладак у посљедњих десет година. Постојећи је у општој друштвеној кризи нашао мјесто у бољим универзитетским срединама и центрима.¹⁵ Тако се истовремено десило да је код нас историја као учитељица живота, запљуснута таласом реформи, с једне стране виђена као губитник на самом издисају а са друге, тријумфалним повратком приватне својине и система који је до савршенства регулисао, као побједник који је напokon доживио своју врхунску валоризацију а не може бити варолизован јер га институционално и финансијски не подржавају. То је неспорно условило да су „историчари права” на љествици научних интересовања потцијењени, и да им је у овом времену, практичних знања и огољене науке сведене у приличној мјери на фактицизам, утврђено мјесто непожељних међу правним посленицима – *personae non gratae*.

¹⁴ *Историјска наука и настава историје у савременим условима*, уводна ријеч академика Миомира Дашића, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица 1996, књ. 30, Одјељење друштвених наука, посебна издања, књ. 14, стр. 19.

¹⁵ Изузетан кадар са Правног факултета мр Новак Никезић, асистент за предмете правно-историјске групе предмета, напустио је Факултет, јер се је након трогодишње специјализације коју је обавио на престижном чувеном институту за римско право и античку историју „La sapienza” на Правном факултету у Риму, запослио на том факултету. Радни, научни и истраживачки услови и мјесто које је својим радом заслужио били су неупоредиви са онима које је имао на матичном факултету у Подгорици. Чудна коинциденција је да је управо у вријеме његове специјализације за предмет римско право била покренута прилично стручно неаргументована кампања о томе да се том предмету у склопу свеукупне реформе образовања као неправном предмету треба смањити норма сати, превести се на једносеместралан уз знатно мањи број кредита у систему трансфера знања у односу на друге тзв. правне предмете на факултету. Резултат таквог односа је да је колега у Риму, управо на римском праву, а овдје је катедра остала без кадра. За нови, под условом да буде квалитетан као претходни, требаће времена – најмање седам до десет година.

Додатна компонента претходно наведеној је што је данас у нашој савременој историјској науци један од горућих проблема да се историја, условно речено, подијелила и да се правом историјом сматра само политичка историја. Непосредне последице таквог схватања увијек које код нас, нарочито у посљедњој деценији, и врло често злоупотређаваног у квазинаучне разлоге, једнострано и површно оцјењивање научних доприноса и научних проблема из области правне историје, те свођења историје права као науке на ниво складишта података.¹⁶

Уз већ речено, разлоге чини се да треба тражити и наћи у већ давно изреченој мисли познатог француског историчара Шарл Виктор Ланглоа, која се, нажалост, у нашим условима, на нашим просторима, иако актуелизована прије десетак година, скоро заборавила, а која у знатној мјери оспорава домете досадашњих историјско-правних истраживања. Заборавља се да је „историјски рад критички рад у правом смислу ријечи”, подложен сопственој критици и здравој критици друштва, те да само уз ту компоненту може задовољити научну знатижељу и дати резултате од трајног значаја.¹⁷ Неки историјско-правни радови су „дјетињство” науке и не иду даље од фактографије и дескрипције. У неким радовима недостају потпунија истраживања друштвених односа ради доношења правих и мериторних правних закључака, док се извјестан број радова не заснива ни на елементарно потребној архивској грађи и уз научну апаратуру која је неопходна. Објективно речено, ови недостаци су резултат времена у којему живимо и концесија су растућим слабостима друштва, којима смо опет, нажалост, и у овој области људског дјеловања, подложни. Јавно мњење овакве пропусте тешко заборавља, упркос „обављеном послу”.

МОГУЋИ ПРАВЦИ НАСТАВНОГ И НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА У ПРАВНО-ИСТОРИЈСКИМ НАУКАМА

Неповољни друштвени услови изражени кроз потцјењивање потребе, нужности, значаја и улоге историјско-правних наука и лоша финансијска подршка која их прати утичу на то да научни и настав-

¹⁶ М. Грос, Постоји ли криза историје?, Политика, 15. 10. 1997, Београд, стр. 14.

¹⁷ *Историјска наука и настава историје у савременим условима*, уводна ријеч академика Миомира Дашића, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица 1996, књ. 30, Одјељење друштвених наука, посебна издања, књ. 14, стр. 23.

ни рад у овој области нема на видуку неких значајнијих позитивних помјерања. У том смислу потписник ових редова сматра да испарцелисано историјско знање у Црној Гори треба ујединити и постојећи научноистраживачки капитал са три универзитетске јединице (Историјски институт, Филозофски и Правни факултет) укључити у мултидисциплинарни истраживачки пројекат реформе историјског знања у коме би се сходно образовним потребама садашњег тренутка у свим нивоима образовања ангажовали млади, способни људи. Тиме би у релативно кратком периоду тако образован кадар постао стваралачка база научноистраживачког рада на Универзитету. Тако би Универзитет добио неопходне кадрове за едукацију свих нивоа образовања правника, почев од основних, преко специјалистичких, магистарских и докторских.

Осим овог, чини се приоритетног, по свом значају и скоро потпуно изједначен са њим је научноистраживачки рад у овој области усмјерен на изучавање документационе грађе из сопствене правне историје. Богата архивска грађа на тлу Црне Горе, почев још од раног средњег вијека је неистражена, управо због недостатка стручњака за обављање квалитетних истраживања такве врсте. Ова неумитна и непријатна истина значи да ће релативно брзо, након биолошког одласка људи који се сада у научним институтима баве старицама, антикварна књига остати на дужи, неизвјесно вријеме, за знатижељног истраживача затворена из једноставног разлога да таквих нема. Културно достојанство и ауторитет једног народа не би се смјели искушавати на овакав начин.

Прва штампана књига на словенском југу обавезује на историјско памћење а рукописне књиге у приморским градовима на критичку обраду и конзервацију.¹⁸ Богати рудници знања дубоко зари-

¹⁸ Таквих на тлу Црне Горе има најмање двије стотине. У том смислу највише је истражен Државни архив града Котора са грађом која је од ширег значаја за историју Медитерана и у којој је сачувано „неслућено богатство средњовјековне писане правне ријечи на словенском југу”. О архивској грађи на тлу Црне Горе детаљније се бавио Историјски институт Црне Горе прије осам година, организујући округли сто на тему „Средњовјековна историја Црне Горе као поље истраживања”. Подаци који су се могли чути на том скупу, те писана ријеч о неким обављеним истраживањима такве врсте велика су опомена посленицима историјске науке у Црној Гори. Детаљније у Зборнику радова објављеном са тог скупа који садржи двадесет радова на задату тему (Средњовјековна историја Црне Горе као поље истраживања), Историјски институт Црне Горе, Подгорица 1998, стр. 345.

нути у прошлост са шансом да се освијетле и буду својим резултатима доступни друштву, су на „души” научних истраживача на Универзитету Црне Горе. Још десет година, за колико се може створити научни подмладак представљају наду за спас изгубљеног. У противном била би на примјеру Црне Горе потпуно тачна тврдња историчара који се баве теоријским питањима историје по којима је XX вијек, односно његов крај, као што је то учинио и XIX вијек, „прогутао” грађански живот, који се одликовао достојанством, на највулгарнији начин.¹⁹

Потписник ових редова се, размишљајући о свом скромном доприносу, у превазилажењу оваквог стања у правно-историјској науци осјетио позваним да своја размишљања на ту тему изложи у ПРИЛОГУ уз овај основни текст и овим путем презентира јавности као материјал научног усавршавања историјског и правно-историјског кадра у Црној Гори.

Иако у радној верзији, овај материјал чиним доступним ширем кругу научних посленика, ради преиспитивања својег предлога, те истовремено и ради коришћења свих драгоцјених сугестија које би евентуално добила, а све ради тога да се учини макар мали помак у овој едуковацији младих. Установљење потребе таквог нивоа образовања у Црној Гори сматрала бих заједничком тековином свих којима треба што прије реализовати ради бољег сјутра савремених и будућих правних историчара и историчара, уопштено узев, на нашим просторима.

Дужност ми је да напоменем да је мој „прозвани напор” за оваквим предлогом израз олакшања од „дискутабилног мисаоног набоја” које ме од времена расправе о реформи у области образовања пратио, почев од тога да ме наводио да се понашам или као бранилац оптуженог или као судија унапријед осуђеног, или као апологета свега предложеног, свјесна „изнутра” да шта год професионално саопштим је осуђено на пропаст, јер су изнијети аргументи „научно пристрасни”. Рекох и олакшах души, увјерена да ће се све овим поводом речено и записано подвргнути квалификованој стручној валоризацији. Бићу захвална за свако faceге које побољшава пону-

¹⁹ *Историјска наука и настава историје у савременим условима*, уводна ријеч академика Миомира Дашића, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица 1996, књ. 30, Одјељење друштвених наука, посебна издања, књ. 14, стр. 21..

ђени материјал, увјерена да на овако крупном подухвату удружени видимо боље и више.

За крај у овом дијелу, а као увод за ПРИЛОГ који слиједи чини се најприкладнијом вјечно актуелна латинска мисао да стврано знати значи схватити одређену ствар по њеном смислу и основу (*Scire propriae est rem ratione et per causam cognoscere*). Ако буде тако, или је већ сада тако, онда је за историјско-правне науке у Црној Горе примјенљив Цезаров усклик приликом преласка Рубикона: *Alea iacta est!* Да ли је то могуће?

ПРИЛОГ:

КОМБИНОВАНИ ПОСТДИПЛОМСКИ СТУДИЈ (УНИВЕРЗИТЕТ
ЦРНЕ ГОРЕ, ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ,
ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ ЦРНЕ ГОРЕ, ДРЖАВНИ
АРХИВИ И МУЗЕЈИ ЦРНЕ ГОРЕ)

АКАДЕМСКИ СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ ЗА СТИЦАЊЕ СТЕПЕНА:
МАГИСТАР ПРАВНО-ИСТОРИЈСКИХ НАУКА
МАГИСТАР ИСТОРИЈСКИХ НАУКА
МАГИСТАР ПРИМИЈЕЊЕНИХ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА
(трајање: 2 године, обим: 120 кредита)

Овај програм може уписати кандидат са завршеним *основним студијама права* (обима 180 кредита) и дипломирани правник специјалиста – бечелор *правно-историјског смјера* у једногодишњем трајању (обима 60 кредита), као и кандидат који је завршио *студије историје општег смјера* у трогодишњем трајању (обима 180 кредита), или студије историје општег смјера у четворогодишњем трајању, уколико је факултет или научна установа из које кандидат долази укључен у реализацију мултидисциплинарног постдипломског програма (Историјски институт Црне Горе, Архиви и Музеји Црне Горе, Филозофски факултет у Никшићу – Одсјек за историју и Правни факултет – Катедра за правну историју).

I СЕМЕСТАР (зимски)

Назив предмета	Број кредита	Број часова теоријске наставе	Број часова практичне наставе	Број часова инд. оптерећења студента	Број студената на часу
<i>Основни предмети</i>					
Истор. цивилизације	10	75	0	300	80/20-30
Страни језик	4	0	30	120	80/20-30
Класични језик	4	0	30	120	80/20-30
<i>Изборни предмети</i>					
Политич. и правне теорије и инст. антике	10	75	0	300	80/20-30
Историја религије	10	75	0	300	80/20-30
<i>Изборни стручни предмети</i>					
Пом. ист. науке – Ист. хронологија	2	15	0	60	80/20-30
Помоћне историјске науке – палеографија	2	15	0	60	80/20-30
Укупно	30	165	60	900	

Студент је обавезан да изучава основне предмете, најмање један стручни изборни предмет и један изборни предмет (укупно 30 кредита, 225 часова теоријске и практичне наставе и 900 часова индивидуалног рада у семестру).

II СЕМЕСТАР (љетњи)

Назив предмета	Број кредита	Број часова теоријске наставе	Број часова практичне наставе	Број часова инд. оптерећења студента	Број студената на часу
<i>Основни предмети</i>					
Класични језик	4	0	30	120	80/20-30
Страни језик	4	0	30	120	80/20-30
Европска историја	10	75	0	300	80/20-30
<i>Изборни предмети</i>					
Византијска култура	10	75	0	300	80/20-30
Средњов. правна историја јужносл. народа	10	75	0	300	80/20-30
<i>Изборни стручни предмети</i>					
Помоћне историјске науке – архивистика	2		15	60	80/20-30
Помоћне историјске науке – метрологија	2		15	60	80/20-30
Помоћне историјске науке – сфрагистика	2	0	15	60	80/20-30
Укупно:	30	150	75	900	

Студент је обавезан да изучава основне предмете, најмање један стручни изборни предмет и један изборни предмет (укупно 30 кредита, 225 часова теоријске и практичне наставе и 900 часова индивидуалног рада у семестру).

III СЕМЕСТАР (зимски)

Назив предмета	Број кредита	Број часова теоријске наставе	Број часова практичне наставе	Број часова инд. оптерећења студента	Број студената на часу
<i>Основни предмети</i>					
Метод. научног рада у истор. наукама, правноист. и пом. истор. наукама	6	30	15	180	
Класични језик	4	0	30	120	80/20-30
Страни језик	4	0	30	120	80/20-30
<i>Изборни предмети</i>					
Историја Медитерана	8	45	15	240	
Средњовјековно градско статутарно право	6	30	15	180	80/20-30
Културна историја јужнословенских народа	8	45	15	240	80/20-30
Писани закони на словенском југу	6	30	15	180	80/20-30
Шеријатско право	6	30	15	180	80/20-30
Средњовј. српско право	6	30	15	180	80/20-30
Историографија о ЦГ	6	30	15	180	80/20-30
Историја менталитета у ЦГ	6	30	15	180	80/20-30
Економска историја ЦГ	6	30	15	180	80/20-30
Историја дипломатије ЦГ	6	30	15	180	80/20-30
Историја парламентар. у ЦГ	6	30	15	180	80/20-30
Општи имовински законик	6	30	15	180	80/20-30
Компар. правни системи	8	45	15	240	80/20-30
<i>Изборни стручни предмети</i>					
Пом. ист. науке-дипломат.	2	15	0	60	80/20-30
Пом. ист. науке-хералдика	2	15	0	60	80/20-30
Пом. ист. науке-нумизмат.	2	15	0	60	80/20-30
Специјалистички рад	2	0	15	60	80/20-30
Укупно:	30	135	90	900	

Студент је обавезан да изучава основне предмете, најмање један стручни изборни предмет и најмање два изборна предмета (укупно 30 кредита, 900 сати индивидуалног рада студента и 225 сати теоријског и практичног рада професора).

IV СЕМЕСТАР (љетњи)

<i>Назив предмета</i>	<i>Број кредита</i>	<i>Број часова теоријске наставе</i>	<i>Број часова практичне наставе</i>	<i>Број часова индивидуал. оптерећења</i>	<i>Број студената на часу</i>
Избор и пријава теме магистарског рада	2	0	15	60	80/20-30
Полазна истраживања одабране теме	2		15	60	80/20-30
Магистарски рад	26	0	195	780	80/20-30
Укупно:	30	0	225	900	

Prof. Nevenka BOGOJEVIĆ-GLUŠČEVIĆ, PhD

SCIENTIFIC RESEARCH OF LEGAL HISTORY
IN UNIVERSITY OF MONTENEGRO

Summary

This paper deals with present situation that considered question of study and research in the area of legal history in the University of Montenegro. Achieved results, deficiency subjectiv and objectiv reasons of its default are being analysed. According to the author present result are considered as ephemeral compared with previos ones. In spite of a few works of young and successfull reaserchers who didnt belong to science of legal history, little number of more works could be crucial for a legal science. Insuficiency of lecturers, non adequate direction in a research, financial problems and rather hard situation in society, wheres history regarded only as an factual, are the main obstacles, seen from author point of view.

Solution of this problem is seen in a new programmed educational system that would gather scattered legal and history potential of republic. She would be more than competent to create new archieve and museum experts as well as historians and legal. The main material would be Montenegrin archieve material with the elements of great foreign cultures that ones occupied these areas.